

DÜNYA TÜRK FORUMU WORLD TURKIC FORUM

Kamu Diplomasisi, Medya, Enformasyon
Public Diplomacy, Media, Information

www.dunyaturkforumu.com

AKIL KİŞİLER KURULU 3. TOPLANTISI SONUÇ RAPORU

22 NİSAN 2015, İSTANBUL

INSTITUTE OF PUBLIC DIPLOMACY
www.kamudiplomasisi.org

TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES
www.tasam.org

DÜNYA TÜRK FORUMU WORLD TURKIC FORUM

AKIL KİŞİLER KURULU 3. TOPLANTISI
SONUÇ RAPORU

DÜNYA TÜRK FORUMU AKIL KİŞİLER KURULU 3. TOPLANTISI 23 Nisan 2015, İstanbul

GEÇİCİ SONUÇ RAPORU (ÖZET)

Dünya Türk Forumu Akil Kişiler Kurulu'nun üçüncü toplantısı 4. Dünya Türk Forumu öncesinde 23 Nisan 2015 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir:

AKIL KİŞİLER KURULU LİSTESİ

Büyükelçi Halil AKINCI, Türk Konseyi Danışmanı
Prof. Dr. Ahat ANDİCAN, İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi, Devlet Eski Bakanı
Prof. Dr. Faruk ŞEN, TAVAK Başkanı
Prof. Dr. Nevzat YALÇINTAŞ, 21.-22. Dönem Milletvekili
Prof. Dr. İsenbike TOGAN, Boğaziçi Üniversitesi
Hakkı ATUN, Doğu Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi, KKTC Eski Başbakanı
Drs. Veyis GÜNGÖR, Türkevi Araştırmalar Merkezi Başkanı, Hollanda
Prof. Dr. Hakkı KESKİN, Almanya Türk Toplumu Onursal Başkanı, Almanya
Prof. Dr. Kadirali KONKOBAYEV, Kırgız - Türk Manas Üniversitesi Öğretim Üyesi, Kırgızistan
Prof. Dr. Onur Bilge KULA, Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Emine GÜRSOY NASKALİ, Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi
Anar RIZAYEV, Yazarlar Birliği Başkanı, Azerbaycan
Olcas SÜLEYMENOV, UNESCO Kazakistan Daimi Temsilcisi, Yazar, Kazakistan
Prof. Dr. Vamık VOLKAN, Virginia Üniversitesi Zihin ve İnsan İlişkileri Merkezi, ABD
Prof. Dr. Ali Engin OBA, E. Büyükelçi, Çağ Üniversitesi | TASAM

TOPLANTI GÜNDEMİ

1. Giriş
2. Üçüncü Dünya Türk Forumu Deklarasyonu Eylem Planının Müzakeresi
3. "Kamu Diplomasisi, Medya ve Enformasyon" ana temasına dair Akil Kişiler Kurulunun Görüş ve Katkıları
4. Türk Dünyası ve Diasporaları Gündemi
5. Küresel ve Bölgesel Sorunların Türk Dünyasına Yansımaları
6. 4. Dünya Türk Forumu Deklarasyonuna ve 2015 -2016 Çalışma Planına Kurumsal ve Müşahhas Öneriler
7. Diğer Konular

DÜNYA TÜRK FORUMU WORLD TURKIC FORUM

AKIL KİŞİLER KURULU 3. TOPLANTISI
SONUÇ RAPORU

TOPLANTI NOTLARI ÖZETİ

Türk Dünyası ile ilgili mülâhazalar

İçinde yaşadığımız dönemde uluslararası ilişkilerde ilk bakışta birbiriyle zıt yönde gözüken ama dikkatli bakıldığında bir diğeri ile etkileşim içerisinde gelişen iki süreç etkin olmaktadır. Bu iki süreçten biri mikro milliyetçilik, diğeri bütünleşme süreçleridir. Bu bağlamda “Arap Baharı” adı altında cereyan eden olayların Güney Asya, Orta Asya ve Doğu Asya’ya da sıçraması sürpriz olmayacaktır.

Türkiye çevresinde –Ukrayna’da, Suriye’de Irak’ta ve başka yerlerde “biz kimiz” sorusunu soran bir eğilim ortaya çıkmıştır. Bu eğilim çok trajik sonuçlar doğurmaktadır. Bu sorunun bölgesel etkilerini sınırlandırma amacıyla sivil toplum, akademi ve düşünce kuruluşları düzeyinde ciddi çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Son dönemde ortaya çıkan İslamofobik eğilimler ve derinleşen Batı-İslam mücadelesinde Türkiye, bütün iyi niyetli duruşuna ve çabalarına rağmen, en fazla zarar gören ülkelerden biri olmuştur.

Türk dünyası sadece Türki Cumhuriyetler ve Rusya’da bulunan bazı özerk cumhuriyetlerden ibaret değildir. Avrupa’da, Amerikalarda, Avustralya’da, Rusya’da ve başka ülkelerde yaşayan, kültürel ve duygusal olarak köken ülkelere bağlılıklarını koruyan milyonlarca Türk kökenlinin de Türk dünyası kapsamı içinde düşünülmesi zarurettir. Türk kimliğinin İslam ile özdeş olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmakla birlikte Macarlar ve Başkurtlar gibi kendilerini Türk kimliğine yakın hisseden ya da kendilerini bizzat Türk kimliği ile tanımlayan ulus ve topluluklarla ilişkilerin daha da geliştirilmesi gerekmektedir.

Uzun vadeli sonuçlarının tam olarak tahmin edilmesi mümkün olmayan aşırı idealist politikaların en azından kısa vadede sonuçsuz kaldığı anlaşılmaktadır. Türk dünyası ile ilgili faaliyetlerde milli menfaatler ve küresel reel politik zorunluluklar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu faaliyetler iç siyasi kutuplaşmalara ve ideolojik tartışmalara feda edilmemelidir.

Türkün Türk’e propagandası kolaydır, önemli olan başkalarına anlatabilmektir. Bu nedenle küresel ve bölgesel güç dağılımı ve belli başlı ülkelerin iç siyasi konfigürasyonlarını ve dostları, rakipleri ve düşmanları maddi ve manevi unsurları göz önünde bulunduran yaklaşımlara ihtiyaç bulunmaktadır.

Türk dünyasında ortak dil geliştirilmesi konusunda gerçekleştirilen faaliyetler şayan-ı takdirdir. Bununla birlikte konuyla ilgili olarak medya, STK’lar ve resmi organlarca kat edilmesi gereken uzun bir mesafenin bulunduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Türk kimliğinin güçlendirilmesi, Türk devletleri ve toplulukları arasındaki ilişkilerin ve dayanışmanın sağlam zemine oturtulması ekonomik çıkar alanlarının geliştirilmesine bağlıdır. Bu nedenle ekonomik, ticari ve siyasi alanlardaki mevcut ortak çıkar alanlarının güçlendirilmesi ve yeni ortak çıkar alanları oluşturulması Türk kimliğinin idamesi ve takviyesi bakımından hayati önem arz etmektedir. Türk dünyası ile ilişkilerin sadece kültürel faaliyetlerle sınırlı kalması ilişkilerin gelişmesi önünde en önemli handikaptır.

DÜNYA TÜRK FORUMU WORLD TURKIC FORUM

AKIL KİŞİLER KURULU 3. TOPLANTISI
SONUÇ RAPORU

Siyasi, stratejik ve ekonomik alanlardaki ilişkilerin çıkar ortaklığı temelinde geliştirilmesi kimlik temelli dayanışmayı güçlendirecek ve kalıcı hale getirecektir. Türk dünyası ile ilgili çıkarlar bir bütün olarak değerlendirilmeli, tüm ülkelerin kazançlı çıkacağı yöntemler geliştirilmeye çalışılmalı, bu mümkün olmadığında ise her ülkenin kendi çıkarını bu ülkeler arasında sorun çıkarmayacak şekilde savunmasına imkan tanınmalıdır.

Türk dünyası düzeyindeki faaliyetlerin sonuç getirmesi ve sinerjiye dönüşmesi için resmi kurumlar arasında ve resmi kurumlarla sivil toplum inisiyatifleri arasında ortak vizyon ve amaca dayalı eşgüdüm oluşturulması şarttır. Aksi halde çeşitli aktörlerin faaliyetleri arasındaki uyumsuzluk çabaların boşa gitmesine neden olmaktadır.

Orta Asya Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından, bu ülkeler arasında tarihi, kültürel farklılıklar belirginleştirilmeye, sınır anlaşmazlıkları gibi bazı sorunlar krize dönüştürülmeye çalışılmakta, tıpkı Arap dünyasında olduğu gibi, aynı milletten olan fakat bir biriyle çatışan bir bölge oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle farklılıkların zenginlik olduğunu temel esas kabul eden ama ortak noktaları ön plana çıkaran yaklaşımlara şiddetle ihtiyaç bulunmaktadır.

Diaspora ile ilgili mülahazalar

Türk diasporası yeni süreçte küresel ve bölgesel sorunların çözümünde önemli roller üstlenebilecektir. Ama bu konuda ciddi yapısal sorunları bulunmaktadır. Türk diasporasının yeterli etkinlik düzeyine ulaşabilmesi için yapısal dönüşüme ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle diaspora köken ülkelerde bulunan sosyolojik yapıların uzantısı olma özelliğinden bir an önce kurtarılmalı ve onların, buldukları ülkelerin vatandaşları olarak özgün faaliyetlerde bulunan toplumsal guruplar haline gelmelerine imkan tanınmalıdır.

Diasporaların faaliyetleri için köken ülkelerden maddi destek beklmeleri bir takım sakıncalar içermektedir. Her şeyden önce, köken ülkeden gelen maddi desteğe dayalı olarak yürütülen faaliyetler propaganda ve "casusluk" ile yaftalanmakta ve etkisiz kalmaktadır. İkinci olarak, köken ülkeden gelen kaynakların kimler tarafından nasıl kullanılacağı ile ilgili problemler diaspora üyeleri arasında ikilik çıkarmaktadır. Son olarak, diasporaya köken ülkeden kaynak transferi, faaliyetleri hantal ve sonuçsuz hale getirmektedir. Dolayısıyla, diaspora ile ilgili olarak resmi kanallardan yürütülen faaliyetler vatandaşlık hizmetlerinin ve görevlerinin takibi ile sınırlı tutulmalı; diasporada yaşayan Türklerin buldukları ülkelerle entegre olarak dinamiklerini serbestçe ortaya koymalarına imkan sağlanmalıdır.

Son dönemde küresel ekonomik ve siyasi dengeler Avrupa'nın aleyhine olacak şekilde doğuya kaymaktadır. Avrupa'da yaşanan ekonomik kayıplar siyasi aşırılıkları körüklemektedir. Aşırılıkçı hareketlerin artması Avrupa'daki diğer yabancı unsurlarla birlikte Türkleri de ciddi sıkıntıların beklemekte olduğuna işaret etmektedir. Türkiye son dönemde Türklerin sıkıntıda olduğu bölgelerde mutlak terk anlamına gelecek şekilde tahliye ve tasfiye faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Ama Osmanlı devletinin yıkılması sürecinden bu yana yaşanan olaylar göstermiştir ki, tahliye ve tasfiye işlemlerinin gerçekleştirildiği coğrafyalara bir daha geri dönme ya da yeniden etki kurma imkanı nihai olarak ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla, Avrupa'da önümüzdeki dönemlerde yaşanması muhtemel her hangi bir kriz durumunda bu ülkelerdeki Türk varlığını en az kayıpla sürdürmenin yolları araştırılmalı ve uygun politikalar geliştirilmelidir.

DÜNYA TÜRK FORUMU WORLD TURKIC FORUM

AKIL KİŞİLER KURULU 3. TOPLANTISI
SONUÇ RAPORU

Batılı ülkelerle Rusya, Moldova, Çin gibi ülkelerde yaşayan Türk topluluklarla Türk dünyası arasındaki ilişkileri daha ileri düzeylere taşıyacak ve küresel barış ve istikrara katkı sağlayacak şekilde güçlendirilmesi için gerekli adımlar atılmalıdır.

1915 olayları gibi ciddi sorunlarda Türk dünyasının çıkarlarını savunma konusunda sadece resmi kanallarla yürütülen mücadelelerin yetersizliği açıktır. Bu nedenle sivil toplum kuruluşlarının ve diasporanın daha bilinçli bir şekilde faaliyet göstermesi için ihtiyaç duyulan zemin hazırlanmalıdır.

Batıda 1915 olaylarına karşı alınan önlemler uzun vadede burada yaşayan Türklerin uzun vadede daha fazla yalnızlaştırılmasına ve yabancılaştırılmasına neden olabilecek niteliktedir. Avrupa parlamentolarında alınan kararların ardında böyle bir amacın bulunup bulunmadığı sorgulanmalı ve uygun politikalar geliştirilmelidir. Günümüzde etkin bir biçimde kullanılan İslamofobi benzeri bir Türk korkusu oluşturulmasına ve bunun Türk dünyası aleyhine kullanılmasına izin verilmemelidir.

1915 olayları ile ilgili mülahazalar

1915 olaylarının ardından geçen 100 yıl içerisinde yazılan psikolojik hikayeler tüm insanlığın kabullenmek zorunda kaldığı “siyasi gerçekler” haline getirilmeye çalışılmakta, bunun için medya, sanat dünyası, parlamentolar dahil olmak üzere her türlü araç kullanılmaktadır. Uluslararası alanda Türk dünyası aleyhine gittikçe artan ve nitelikli hale gelen faaliyetlerine cevap vermek ve Türk dünyasını gerektiği gibi anlatabilmek için ciddi planlamaların yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde II. Dünya Savaşı sırasında ve öncesinde gerçekleşen Yahudi Soykırımı dahi Türklerle ilişkilendirilmesi gibi saçma bir algının kabul görmesi için faaliyetler bütün hızıyla devam etmektedir. Tarihte gerçekleşen olaylarla ilgili olarak üretilen psikolojik hikayelere dayalı, milyar dolarlık bütçeler kullanılarak, çeşitli uluslardan yazarlara yeni yazma şekilleri icat edilerek çok sayıda ve çok yönlü kitaplar yazdırılmak suretiyle “yeni politik gerçeklikler üretilmeye çalışılmaktadır.

1915 olayları ile ilgili olarak uluslararası alanda yürütülen kin ve nefret duygularını tahrik eden ve bazı ülkeleri ve toplulukları itibarsızlaştırmak için yapılan girişimlerin tamamen reddedilmesi gerekmektedir. Öte yandan, bu faaliyetlere verilecek olan cevap da tepkisel olmamalıdır. Yanlış usul ve vasıtalarla gerçekleştirilen saldırılara yine aynı şekilde cevap verilmesi sorunu daha fazla çıkmaza sürükleyecektir. Savunmacı ve özür dileyici tutumların yanlışlığı kadar, mücadeleleri ve çatışma dilini körükleyecek faaliyetlerle de yanlıştır. Tarihi olayların, dönemin özgün koşullarına göre değerlendirilmesi, tarafsız yaklaşımlarla herkesin karşı tarafı ya da tarafları ciddi töhmet altında bırakacak argümanlar geliştirebileceği, günümüz için ise yepyeni bir barış ve istikrar dilinin ve ortamının geliştirilmesi gereği sabırlı ve güçlü bir şekilde vurgulanmalıdır. Türkiye’de 1915 olaylarında arazilerini kaybetmiş vatansever Osmanlı vatandaşlarının zararlarının tazmin edilmesi seçeneği, acıların paylaşılması konusundaki samimiyetin göstergesi olarak düşünülmelidir.

Tepkisel çıkışların rakiplerin işini kolaylaştırdığı gerçeğinin göz önünde bulundurulması ve proaktif yaklaşımlar geliştirilmesi gerekmektedir. Çeşitli lobi ve ya da diasporaların faaliyetlerine cevap yetiştirme amacıyla yürütülen faaliyetler enerji kaybına neden olmaktadır. 1915 olayları ile ilgili tepkisel ve savunmacı tutum tümüyle terk edilmeli ve özgün, dengeli söylem güçlendirilmelidir. Eğer muhatapların iddiası yanlış ise bunu ortaya çıkarmak için usulüne uygun nitelikli çalışmalar yapmak yeterlidir. Bu bağlamda 1915 olayları ile ilgili olarak farklı disiplinlerden uzmanların yer aldığı; resmi makamlara, sivil toplum kuruluşlarına ve diasporaya vizyon sunan 7 veya 8 kişilik bir komite oluşturulması önerilebilir.

DÜNYA TÜRK FORUMU WORLD TURKIC FORUM

AKIL KİŞİLER KURULU 3. TOPLANTISI
SONUÇ RAPORU

Birinci Dünya Savaşı'nda, 1915 olayları gerçekleştiği sırada müttefikimiz olan ülkeler olan Almanya ve Avusturya'da bile Türkiye aleyhine kararlar alınmış olması düşündürücüdür. O sırada Osmanlı ordusunun yönetiminde Alman subayların etkinliği ve günümüz Almanya'sındaki Türk mevcudiyeti göz önünde bulundurulduğunda durumun vahameti daha da belirgin hale gelmektedir. Rusya'nın da 1915 olayları ile ilgili tutumu yanında Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine karşı uyguladığı politikalar ve bu cumhuriyetlere karşı yaptığı bazı açıklamalar, örneğin Kazakistan'ın daha önce hiç devlet olmamış bir bölgede kurulduğunun ileri sürülmesi ve Rusça bilen herkese Rus vatandaşlığının verilmesi gibi, Türk dünyası açısından rahatsızlık vericidir.

Bu durumda önümüzdeki dönemlerde daha kötü senaryoların sahneye konulması ihtimaline karşı hazırlıklı olunması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu kötü senaryolara karşı iki öneri getirilebilir: makro düzey politikaların gözden geçirilmesi ve alan çalışmalarının gerçek bir kurumsallık ve ciddiyet içerisinde daha ileri aşamalara taşınması. Bu sayede diasporanın faaliyetleri sinerjiye dönüştürülebilecek, uzun vadeli insan kaynağı geliştirilmesi mümkün olabilecek ve statükocu rehabetin canlanması önlenilecek ve kaynakların ehliyet, liyakat ve verimlilik esasına göre dağıtılması sağlanacaktır.

Dış politika ile ilgili kimi sorunların çözümünde, özellikle kamu diplomasisini ilgilendiren alanlarda, sadece resmi faaliyetler yoluyla istenilen sonucu elde etmek mümkün değildir. 1915 olaylarının uluslararası alanda ele alınış şekli ve Türkiye aleyhine oluşturulan kamuoyu son derece üzücü bir noktaya gelmiştir. Bununla birlikte, her krizde olduğu gibi bu sorunun da krize dönüşmüş olması yeni fırsat alanlarının işaretçisi olabilir. Sorunun krize dönüşmüş olması dış politikada diasporanın yerinin ve öneminin daha iyi anlaşılmasına, kimlik unsurunun canlı tutulmasına ve kalıcı hale getirilmesine, iç politikada ise vatandaşlık bağlarının güçlendirilmesi ve demokratikleşme yolunda daha güçlü adımların atılmasına vesile olabilir.

Dünya Türk Forumu ile ilgili mülahazalar

Dünya Türk Forumu'nun kurumsallaşması bakımından farklı ülkeler ve topluluklar adına temsilcilikler ihdas edilmelidir

"Kadın", "Gençlik", "Çocuk" gibi alt başlıklarda Dünya Türk Forumu altında etkinlikler düzenlenmeli ve bunun kalıcı hale getirilmelidir.

Dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Türk devletlerinin ya da topluluklarının sorunlarını daha özel bakış açısıyla ele alan bölgesel etkinlikler düzenlenmelidir.

23 Nisan 2015, İstanbul